

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ובירורי יוחסין

סניפי בית הדין בבני ברק ובקרית ספר (מודיעין עילית) בשבתו כבוררות וכבית הוראה לממונות במעמד שני צדדים, ע"י דיין יחיד או מותב תלתא

(תיק זה פורסם כבר בחוברות המודפסות של בית הדין)

ערעור על החלטת בית דין ועיכוב ביצוע

תיק מס' 1316.

בעקבות שיחת הטלפון, הנני לאשר בכתב כל הנאמר בעל פה:

בזמנו דיברתי עם הר"ט, כאשר ביקש לעכב את תשלומיו לתובע עד לדיון ופתחנו תיק מס' 2802 ובו כתבנו צו מניעה זמני במעמד צד אחד, רק ע"פ "אמתלא כל דהו" כלשון הרמ"א, (והורינו על הקפאת הכסף אצל הר"ט בידיו וברשותו שלא צריך לשלם בלי בירור בדין תורה, כמבואר בהרחבה בנימוקי ההחלטה הנדפסים בספר "פסקי דין" חלק טו עמ' תעח ואילך). וכתבנו דעדיין צריך בירור כי לא נכנסנו לעצם השאלה למעשה, דב"ד אינם שומעים צד אחד בלי השני. ובעיקר בהיות שהיתה היתכנות ששני הצדדים יבואו לביה"ד דכאן לטעון.

אולם שוב אחרי שהודיע לנו הר"ט שידונו ביניהם רק בזבל"א, נתנו דעתנו על גופן של דברים יותר, ואז הורינו לו, בעל פה, שעל פי דין תורה לפי הטענות שהביע (המובאות להלן בפרוטרוט) ומעוד טעמים שחשבנו (שנרמוז להלן בעהית"ש), אינו צריך לשלם את הסכום הנתבע ממנו לתובע, אא"כ ב"ד שידון ביניהם ימצא פרטים חדשים שלא נלקחו בחשבון בטענות והנימוקים הללו ויפסוק זאת.

ואלו הטענות והטעמים הנ"ל:

א' מדובר על חוב למוסד שהתנהל לפי כללי המדינה (בר מן טענת דדמ"ד), וכמבואר בחו"מ סימן של"א דאזלינן בכל דבר כמנהג המקום ששם שכר את הפועלים. ולכן גם אלו העובדים ואחרים שהמוסד היה חייב להם כספים ולא שילם קבלו את פקיעת חובם לאור פשיטת הרגל, כי זה כלול במנהג המדינה ומחייב את העובדים גם עפד"ת. ממילא מוסד כזה שפשט רגל והתבטל מהיכנו לפי כללי המנהג במדינה דסברו וקבלו עליהם, אין למי לשלם.

ב' נוסף על המנהג יש גם טענה מדין דינא דמלכותא, וכהרמ"א בסימן רנט סעיף ז ובסימן שנו סעיף ז ובדעה הב' בסימן שסט סעיף ח וכתב ע"ז וכן הוא עיקר. ועי' באגרו"מ חלק ז חו"מ חלק ב סימן סב לגבי דדמ"ד בפשיטת רגל.

ג' מוסד שפושט רגל, אין זה מחמת חובות שחייבים לו, אלא מחמת חובות שהוא חייב לאחרים ואין לו לשלם. כלומר, המצב של הכרזת פשיטת רגל מוכיח כאלף עדים שכל חוב שמישהו חייב למוסד אמור להגיע לנושה שהמוסד חייב לו, ולא למוסד. ומדין שעדר"נ. ואם הנושים פטרו את המוסד מצד המנהג ומצד דמד"ד שחל

גם לפי הדין, הפשט הוא שהם פטרו את החייבים להם משעדר"נ. כך או כך לבעל המוסד אין זכות תביעה על החובות שכבר שועבדו לנושים של המוסד.

ד' עצם שמיטת החובות שמנהל מוסד פוטר עצמו מלשלם ע"י הכרזת פשיטת רגל, דהיינו שימוש בכלי המוגדר בחוק ובמנהג (ולא בהלכה, אבל שחל גם ע"פ הלכה וכנ"ל), מחייב אותו לנהוג בעצמו כהכרזתו כלפי אחרים, דשוי' אנפשי'. ואדם נאמן לחייב עצמו יותר מק' עדים. כלומר, אין לאדם נאמנות לחייב לאחרני על פי עצמו, ואעפ"כ מצד החוק קיבל כח לחייב לאחרני ג"כ, שאלו שחייב להם לא יקבלו פרעון. אבל לחייב עצמו חל עליו דיבורו מעיקר ההלכה ג"כ, וכשאומר שהוא פושט רגל, שהמשמעות היא שהמוסד בטל ואינו קיים יותר לא הוא ולא חובותיו, זה חל ודאי נגד חוב שהיו חייבים למוסד.

ה' שוי' אנפשי' לחייב עצמו – חל על אדם אפילו נגד הידיעה ואפילו נגד עדים. (וידוע הקצוה"ח שמביא מחלוקת אחרונים אם זה מדין נדר או מדין נאמנות ואכמ"ל).

ו' כל זה היה נכון גם אם החוב דהנתבע הר"ט היה נוצר מהלוואה שקיבל מהמוסד. אולם בנידון האמת שזו היתה התחייבות לא נגד כסף או שוה כסף שהנתבע קיבל אלא באופן של חיובי שותפים להכניס ולפעול במוסד שע"ז הנתבע התחייב ולא על דבר אחר כשהמוסד לא קיים. ברגע שפקע המוסד פקעה השותפות ופקעה ההתחייבות. (אמנם יתכן שאם היה באופן שקיבל הלוואה, ונשאר בידו כסף או תמורתו בעין אשר קיבל מהמוסד פושט הרגל צריך לחפש למי להביאו ולא לעכבו בידו, ואכמ"ל, וכאמור אין זה הנידון דידן).

ז' חוב שנשאר לשלם למוסד שפשט רגל, יש כונס נכסים שהוא מנהל את הנכסים והחובות, והוא בלבד בעל הסמכות לגבות חובות ולקבל פרעונות או לפעול במקום ההנהלה. כונס הנכסים בסמכותו לסדר תשלומים, לקצץ מחוב, ואפילו לפטור. פושט רגל שלא מסר חוב מסויים לכונס החוקי, א' נחשב שפטר אותו. ב' אם לא פטר אותו, הרי הזיקו! שבכך שלא מסרו מנע וגזל ממנו האפשרות ליפטר ולהסתדר עם החוק.

ח' התביעה הנגדית של הר"ט נגד התובע, שקשור להוצאת דיבה חריפה עליו שמחייבת את התובע לצי"ש בדבר שאין בקשת מחילה מועילה כנפסק בשו"ע הרב בסי' תרו: "ואם הוציא עליו שם רע אינו צריך למחול לו בכל ענין אפילו אם יבקש ממנו כמה פעמים משום דאפשר שיש בני אדם ששמעו הוצאת הלעז עליו ולא שמעו הפיוס וידמה להם שאפשר שהלעז הוא אמת ולא יצא עדיין אדם זה נקי מחשד". וכדברי הסמ"ע בסי' תכב סעיף ו: "והטעם דשם רע פגע בכבוד אבותיו או בניו לדורות, ושמא היו אנשים דשמעו הש"ר ולא ישמעו החרטה והמחילה ויסברו שהוא אמת". ונפסק בשו"ע סימן שעח סעיף א "וכל הגורם נזק לחבירו אפילו בענין שפטור מדיני אדם חייב בדיני שמים". וכמ"ש בשו"ע ר הלכות הלואה סעיף כט: "אינו יוצא ידי שמים עד שישלם לו כל מה שהיה חייב לו".

ונפסק בשו"ע סימן תכ סעיף לח: "ויש לבית דין בכל מקום ובכל זמן לגדור כפי מה שיראו, ויש אומרים שמנדין אותו עד שיפייס המבוויש. הגה: ויש אומרים דמכין אותו מכת מרדות. והמוציא שם רע על חבירו הוי בכלל המבייש בדברים". ועיין בסמ"ע ס"ק מח "ואין לך בשת גדולה יותר מהוצאת שם רע ודבה" וממשיך שם שמה שכתב המחבר ב"א שמנדין הרי לכל הדעות ובלשונו: "וגם המחבר סתם וכתב שם

כן בסעיף ו' וכאן כתבו בשם י"א וכבר כתבתי כמה פעמים דאין הוכחה מלשון י"א דפלוגתא הוא אלא דבמקום שמצא שיחיד כ"כ ואינו מפורסם בשאר פוסקים, רגיל לכתבו המחבר ומור"ם בלשון י"א עכ"ל.

וא"כ אפילו אם קיים חוב ממון נגד הנתבע לטובת התובע, מ"מ א"א להוציא ממנו כשהוא תפוס ומוחזק נגד חיוב לצי"ש, בלי לברר ולדון זאת כד"ת.

ולכן הורינו כאמור לר"ט מכל הנ"ל שיכול לעכב בידו את מה שחוייב בעבר לשלם לתובע, עד שבי"ד ישמע טענות הצדדים ע"ז.